

Nikica Banić

AMIDŽA AHMO

Te godine punio je petnaestu. Ljeto pristiglo, dajko poručio pismom da *mali pošalje svjedočanstvo*. Pošalju oni svjedočanstvo, ali brzo stigne odgovor da je uspjeh slab i da se ne može upisati. Ne ostade Ahmu ništa drugo nego da ponovi osmi razred, bez obzira što ga je sa dovoljnim završio. Majka dade učiteljima nešto pasulja, kajmaka i vunениh čarapa za djecu. I Ahmo ponovi razred. Iza toga, ode daidži u Novi Pazar. Ovaj ga upiše na bravarski zanat. Završi zanat, devetnaest napuni. Dobije poziv, ode u vojsku. Osamnaest mjeseci odsluži.

Kao bravar zaposli se kod Bahrovića. Poznato prezime, oni su porodični pekari, a ovaj se, eto, odvrkao u bravariju.

Radio Ahmo nekoliko mjeseci kod Bahrovića, sa još četvoricom. On ih dobro i plaćao. Jednog dana, dobili posao na moru, blizu Bara. Oni to odrade, kad plate nema! Plate nema ni za neki mjesec. Obećanja su se istanjila. Oni se dogovore i zajedno – u Njemačku. Njemačka je tih godina žudila za radnom snagom. Trebalo joj je mnogo radnika.

Dođu u maleni grad, blizu francuske granice. Svaki od njih, od prve plate, kupi ono kockasto, šareno odijelo i šljašteću kravatu. Amidžu baš takvog pamtim. Dolazio je jednom godišnje na odmor. Sa njim je bio i Mehmedović, ahabab onaj ćelavi, što je imao lijepu, plavokosu ženu. Sa mojim amidžom provodio je najviše vremena u kafanama. Na tom putu bilo je teško upoznat' djevojku za ženidbu. Ali, amidža je uspio. Upoznao je konobaricu Maricu. Radila u kafeu *Behar*. Dugih nogu i bijelih čizama do koljena. Sva joj sprema stala u jednu kartonsku kutiju.

Ubrzo stigne pismo da su zajedno, u Njemačkoj. Došli su kasnije na vjenčanje. I kumove su našli uzgred. Za jednog se ispostavilo da nije punoljetan. Nije bilo druge, pa Ahmo iz opštinske zgrade istrči na ulicu i, srećom, naiđe na onog svirača Meha, poznavao ga, pa on prihvati da kumuje – ionako je dokon halijedao po čaršiji. Kumovao. Okume se, kobajagi.

Prođe godina dana. Na svijet dođe Safet. Sa šarenom kapiicom i obodom ispred čela. Donijela ga je u našu kuću moja majka, njegova

strina Igbala. Nikad u svijet nije išla. A sama je naučila pisati. Ode Igbala i vrati se, u naramku ga donese. „I kod njih piše kao kod nas: B - Badel, B - Bazel.“

Čuvala ga je strina Igbala neku godinu, do pune tri mislim. Roditelji mu dolazili, posjećivali, donosili mu igračke, garderobu. Svaki put majka mu Marica puštala suzu, oči su joj se crvenjele od plakanja. A pri odlasku, jedva da se rastane od njega.

Pogodili su se sa majstorom Selmanom da im gradi kuću na ornici pri kraju našeg naselja. Da bi nešto zaradili, morali su raditi prekovremeno, a ko tada njega da pazi? I sve tako dok mali ne ojača. A onda ga prebace sebi. Išao je u dječji vrtić. Kad je Safet dolazio k nama, znao je „po naški“, ali kad se naljuti, e, onda počne na njemačkom. Kada je sedmu napunio, nije bilo dileme, odlučili su da ga vrate u zavičaj. Da pohađa školu u domovini roditelja. Dovedi su ga kod druge strine Zehre. Ona je već imala dvije starije curice, koje će mu pomagati. Tako je i bilo.

Za njim se poslije pet godina rodio Orhan. On, od početka, nije bio na očeve. Sve je povukao na djeda Iveka, prisma kala je Marica. I on je jedne godine, ne sjećam se koje „dodijeljen rodbini“. Bila je to godina kada je amidža Ahmo teško stradao. Orhan, samo što je došao na svijet kada smo čuli za tu vijest.

Baš sam glasno slušao Dada Topića i njegovu pjesmu sa albuma *Konji neosedlani*.

*„Rade danju, rade noću -
život im jad i bijeda,
radna snaga prve klase,
a građani drugog reda.
O njima brine statistika -
o broju, spolu i znanju,
za status gastarbajtera
dok rade noću i danju“*

„Smanji muziku“, reče glas na vratima sobe. „Ahmo je nastradao“, saopštio mi je moj otac.

Vozili se njih nekoliko autom, noć bila, poledica na auto-putu i

zalijepili se u banderu. Na mjestu jedan mrtav, ostali teke živi. Među njima i Ahmo, završio u švajcarskoj bolnici. Na vratu je poslije nosio ožiljak od operacije, a u glavi, na svaku promjenu vremena, maglu i glavobolju. Kad je prvi put došao, pokazivao je fotografiju: „Evo, tu smo udarili.“ Vidjelo se zgužvano auto i metalna bandera, iskrivljena ka' da je tenk pokosio. Nijemci ga proglašavaju nesposobnim za rad, a koga oni takvim proglašavaju, u to vrijeme, nije mu bilo lako. Dobijao je neku naknadu, jer je bio osiguran. Posta i osta – domaćica. Njegova Marica je nastavila da radi za njih dvoje. Djecu je podizala rodbina. I sve tako do Orhanovog sedmog razreda. Tad su već prešli u svoju kuću. Ne Ahmo i Marica, već sinovi Safet i Orhan. Mada, svi smo bili u blizini. Njihova najbliža rodbina. Stariji brat Safet je brinuo o mlađem Orhanu.

Vodio sam Orhana i njegove vršnjake na virove, u Popču. Na jednoj nedovršenoj građevini dječaci su zastali. Išao sam ispred njih, a oni u čoporu iza.

Jedan od njih je upirao prstom u mene:

„A on?“

„On je naš. Neće nas odati“, mirno im je Orhan kazao dok je izvlačio kutiju cigareta, ostavljenu između blokova. Nijesam ih prokazao, nijesam Orhana rekao našoj nani Šerifi, koja se još hitro kretala sa štapom u ruci. Ali, jednom dođe komšija iz susjednog naselja i reče:

„Orhan mi je polupao sinoć sve prozore.“

Kuća bila na uglu. Tako je i bilo: sa svojom bratijom je to uradio. Kasnije je samo spominjao: „Došlo nam.“

Ni to mu nije bilo dosta. Nastavio je sa nestašlucima. Stizali su glasi iz škole: „Dolazila policija kod direktora. Privodili Orhana i onog drugog. Ispitivali ih. Kiosk kod škole je neko ošteti.“

Sjećam se i toga da je stalno zabadao metalnu zvijezdu gdje god stigne. Jednom ga upozorim:

„Nemoj, Orhane! Odbiće se i povrijediti nekog.“

„Znam ja da to ne valja, ali moram.“

To njegovo „moram“, koje ga je nosilo kao pticu vjetar, odvelo

ga je u Njemačku. Nije bilo druge nego u Njemačku. Da je ostao sa bratom Safetom, ne bi na ovome što spomenuh ostalo. Morao je ponovo u sedmi razred, da se prilagodi. U Petnjici, njegovi vršnjaci su završavali osmi razred. Eh, da ti kažem još ovo:

U maju, za Vaskrs, došla Marica, a njegovi iz odjeljenja igrali utakmicu na poligonu kod škole. Neki belaj zavladao tada među djecom. Spremili piće, votku. Orhan duplo viši od drugih, u godini je izrastao, uzme te nagne, nategne toliko da završi u bolnici, na ispiranju želuca. Majka, kad je čula za to, pade u nesvijest, bojala se šta će biti sa njim. Iščekivala je rezultate. Brigu o njoj da nešto od sebe ne napravi, preuzeo je stariji Safet. To ga je, pokazaće se kasnije, koštalo zdravlja, jer je morao oko nje, a da nije dovoljno odrastao da brižnog izigrava. Nije se znalo da je, već tada, osjećajna duša počela da muti razum.

Nema Orhanu više mjesta ovdje, nego u Njemačku, i da se ne vraća. Tamo ga daju na zanat. Pričala rodbina u šali, kako će on biti krupni privatnik, a mi svi raditi kod njega. To je, uz smiješak, prihvatao i stariji brat Safet. Očekivali smo, znajući kakav je, da će iskoristiti ludo vrijeme koje je dolazilo u Crnu Goru. Beričet sebi i rodbini donijeti.

Dok je Orhan sam dolazio za školski raspust, sastajao se sa svojom bratijom, ovdje smo prolazili mjesec sa desetak maraka. A on je donosio, kao đak, nekoliko stotina. Uzimali su taksi i, tada sedamnaestogodišnjaci, provodili se. Priđe mi brat Safet i kaže:

„Orhan će ti tražiti na zajam, nemoj da bi mu dao.“

„Dobro“, odgovorim.

Tako i bi.

„Imaš li sto maraka na zajam?“

„Nemam“, pripremljen sam bio za ovo.

Vidi on da ga lažem, očuti i prihvati: „Dobro“.

Vratio bi on, to svakako, na njega si se mogao osloniti. Neće ništa ni odati, još kao malog isprobao sam ga. Poslije toga, na Balkanu se zakuvalo. Rat mirisao. Rat krenuo. Orhan nije dolazio godinama. Bilo je izvjesno da bi ga vojska ćapila.

Nije vrijedilo ni što je država koja se raspadala prijetila da će svaki takav krivično odgovarati. Stariji brat Safet, pred sam rat, dobio

poziv za armiju. Ode u Varaždin.

„Jedne noći, svi Hrvati napuste garnizon“, pričao je meni, mada je bio ćutljiv, samo je zurio u daljinu, premotavao neke slike i pio pelinkovac.

„Brate, što se moriš time? Valjda znaš ko ti je otac...“

To je prećutao, ništa nije odgovorio. Tad sam shvatio kako se djeca iz mješovitih brakova u smutnji muče. On nije dao ni jednoj strani da pretegne. Ostao bi on i duže u vojsci da ga ne spasi djevojka mu Nizara. Upisa ga na fakultet. Podnese indeks i oni ga puste.

Njegovi iz Njemačke, kad saznadoše za ova njegova dešavanja, pozovu ga u Njemačku. Zahvaljujući majci Marici, zaposle Safeta u fabriku namještaja. Nijemci sa kojima je radio, nisu ni pretpostavljali da je on rođen u Njemačkoj, da zna njemački jezik, nešto su gadno pred njim rekli, on razumio. Kad su došli na prvi odmor u domovinu, reče roditeljima: „Ja ne idem nazad.“

Oni su se začudili. Ovdje je sve gorjelo od mržnje, neimaštine. Mislili, proći će ga. Vrate se bez njega, nije ga prošlo. Mislili su da je sve to zbog djevojke, posebno majka mu. Radio je kod gumara, za koga sam mu rekao: „Neće ti platiti.“

„Nema veze, brate. Bitno je da sam van kuće.“

Tako i bi. Iza toga razgrađivao je staru kuću kod dilera droge, koga nikako da uhvate, mora da je u sprezi sa policijom, njima doušnik. Ni on ga ne isplati. Na kraju, zaposli se kod zeta nam Muzafera. Taj ima štampariju i prodavnice. Ima razumijevanja za Safetovu bolest. Safet nigdje ne ide osim na posao. Kod tog nam zeta štancuje obrasce i neku kartonažu.

Oženio se sa istom Nizarom. Majka nije mogla da je smisli. Nije im dala da ostanu u kući. Sina na ulicu. Potajno im amidža Ahmo plaćao stan. To potrajalo neko vrijeme, neku godinu. Stanovali su na Talumu. Tad se pojavila i dijagnoza. Safeta je stiglo sve, dušom je pokleknuo. Na tablete je morao. Moraće do kraja. Kad Ahmo prestade plaćati stanarinu, oni se vrate kod Nizarinih. Tu sklepagu odjeljenje i po. Sa svojim Safet zahladi. Sa majkom posebno. Priča se da je pokušavala da izglati odnose. Došla je na kapiju Safetove firme.

„Imaš posjetu“, govorili mu.

On na kapiju, kad je vidio ko je tamo, samo se okrenuo. Vratio se. To što je Marica prešla dugačak put bilo je uzalud. Daljine u duši su veće od toga.

Tako, manje daljina, a više oni sami, jedni od drugih su se potpuno odaljili. Svako je nastavio da živi po svome. Ahmo, Marica i Orhan u Njemačkoj, a Safet i Nizara ovdje. Safet je nastavio svako jutro da porani, pa biciklom na posao, vazda sa pletenom kapom natučenom do očiju. Tako godinama.

Kada bi Ahmo i Marica dolazili iz Njemačke da izliječe nostalgiju, družili su se sa komšijama. Safet i Nizara, i kada bi saznali za njihov dolazak, pravili su se kao da nijesu ni čuli. Oni su se opet vraćali u Njemačku. Pri jednom od takvih dolazaka, ipak se uzburkalo. Moj zet Tahir, sestru mi oženio, pričao mi je o tome.

„Marica se digla i sama krenula na aerodrom. Ahmo me zvao sabajile, da idemo da je vratimo. Uspjeli smo nekako. O čemu se radilo? Odavno je šejtan među njima pukotinu napravio. Ahmo je više pio, to smo svi uočili. Nijesmo znali da mu je ona priznala da je prešla u sektu. Tajna će ostati zašto i kako je to učinila. Puklo je među njima kad je Marica predložila da prodaju kuću, ona bi svoju polovinu zavještala sekti.“

Dosta kasnije sam saznao da je za ovo Maričino prelaženje amidža Ahmo okrivio Igbalu, moju majku. Bilo je to na mezarju. Kada su ona i moja tetka Sanija posjetile mezarje, tamo se zadesio i Ahmo. Napao je riječima: „Ti si to sve uradila. Rekla mi je jedna žena.“ A ta žena bila je niko drugi do vračara.

Preko puta Ahmove kuće živio je sićušni Zaim, varala ga je žena. On je krenuo vračari sa namjerom da je odvrati. Tavračara je, kažu, i to umjela. Tako se pričalo. „Možda i meni pomogne“, ponudio se Ahmo da krene sa njim. U priči, vračara je Ahmu opisala ženu koja mu je nudila, koja je Maricu odvojila od njega. Opis je odgovarao mojoj majci. „To je to“, mislio je Ahmo.

Iza toga, Ahmo nije dolazio k nama. Samo bi prošao ni ne pogledavši našu kapiju, kad pored nje naiđe. Nije mi bilo svejedno kad sam tu priču čuo. Nijesam mogao da vjerujem da je to Ahmo mislio. A ipak sam vjerovao. Nijesam se tome predavao. Svaki put

bih ga oslovio:

„Gdje si, polubrate?“ I on bi okrenuo obraz i ja bih ga poljubio. Ni na kraj pameti mi nije bilo da mu spomenem optužbe na račun moje majke. Majci Igbali sam rekao:

„Ja ću ga pozvati. Ako pristane da navrati kod nas, nemoj da bi napravila neki belaj.“

„Neću, gdje ću!“ tako je izgovorila, da sam bio siguran da je tako i mislila. I mislila je.

I ja bih pozivao Ahma.

„Navratiću, ima zemana“, govorio je, ali nije navraćao. Sve do jedne godine, kad me moj otac dočeka:

„Bio Ahmo.“

„Sam Allah ga je poslao.“

„Sve je prošlo normalno. Kao da me nije ni napadao“, dodala je majka. Laknulo joj je, teret je to bio za nju, govorile su njene riječi. Majka ga je, kad se udala, zatekla kao dječaćića. Bezmalomogla ga je roditi. Zbog male razlike u godinama, valjda mi je palo na pamet da ga prozovem polubratom, jer brata rođenog nijesam imao. Njemu je bilo drago što ga tako pozdravljam.

Posljednji put sam amidžu Ahma sreo na ulici, ispred njegove kuće. Tog dana je stigao iz Njemačke, kao i uvijek nenajavljeno. Razgovarao je sa Zaimom, onim preko puta, sa njim se najviše družio.

„Gdje si, polubrate!?“ oslovim ga. I poljubim ga. Začudo, i on mene. Oduvijek je bio divljačan u odnosima, sakrivao se od nečega. Ovaj put i on mene izljubi.

„Odakle ti takav?“ – pita me.

„Nešto sam u bašči radio. Hoćeš da ti ostavim boranije?“ Već vadim kesu.

„Ne, nemoj. Ništa ne spremam.“

„Kako je Marica, Orhan?“

„Dobro su“, šašolji me oko rebara dok to izgovara.

„Vidimo se!“

„Važi, Mali.“

Tako me uvijek nazivao - Mali.

Prođe dan, ne odem do njega. Sljedećeg jutra, prije posla, imao sam vremena, produžim do njega. Uđem u dvorište, prođem ispod prozora gdje spava, zađem do terase. Nema ga. Na terasi sto, stolica i prazna pivska flaša. Tu je volio da sjedi. Još nije ustao. Ja nazad, pa na posao. Poslije, čujem da se Ahmo nije pojavljivao cijeli dan. Pred akšam, komšija Rako sa Zaimom na prozor. Kad ono Ahmo na krevetu, potrbuške leži. Pokucaju mu na prozor, on ništa. Shvate, belaj je! Razvale vrata. Zalivaj vodom. Hitnu nazovi. Hitna sa njim u bolnicu. Izdržao je neki dan pod aparatima i izdahnuo.

Stigao brat Orhan iz Njemačke. Očekivala se i strina mi Marica.

„Nemoj da joj se usprotiviš, Orhane. Kako kaže Marica, neka tako bude ukopan. Majka ti je, a i živcima je popustila.“

„Neću.“

Allaha mi, vjerovao sam da će tako i biti, tvrda je riječ kod Orhana.

Narednog dana, Safet je dolazio, postojao je neko vrijeme pored oca na tabutu, uzeo neke fotografije od ranije, iz djetinjstva, a bratu Orhanu je rekao:

„Ostalo moje u ovoj kući sve pobacaj. Ako *ona* bude na dženazi, ja neću.“

Stigla je avionom Marica. Tahir je autom dovezao sa aerodroma. Marica i Orhan su se dogovorili da se Ahmo ukopa kako naš običaj nalaže. Allahrahmetelusum i da mu Allah podari lijepi dženet. Sve je prošlo u najboljem redu, ako se za dženazu to može reći. Ona se, ispred kuće, oprostila od Ahma posljednji put. Žene kod nas ne idu na groblje.

Pored svježe iskopanog mezara, Safet je čekao da molitvom i grumenjem zemlje isprati svoga baba.